

AYLIQ BÜLLETEN | 01.12.2019

UNİVERSAL ÖYRƏNMƏ DİZAYNI

BMT-nin "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Konvensiyasına əsasən universal dizayn "əşya, şərait, proqram və xidmətlərin adaptasiya və ya xüsusi dizayn zərurəti olmadan bütün insanlar üçün istifadəyə maksimum dərəcədə yararlı dizaynı" kimi tərif olunur. Universal dizayn yalnız fiziki mühitlə əlaqəli deyil, bura, həmçinin əlilliyi olan şəxslərə

şərait yaradan yardımçı cihazlar və dəstəkləyici sistemlər daxildir. İnküziv təhsildə universal dizayn dedikdə isə sinifdə şagirdlər üçün təmin edilən təlim mühiti nəzərdə tutulur.

Siniflərdə dərs zamanı müəllimlər universal öyrənmə dizaynının tətbiqində aşağıdakı tövsiyələri nəzərə almalıdır:

Birinci tövsiyə siniflərdə məqsədəuyğun məkan hazırlamaqdır. Müəllim ilk olaraq verilən dərs üçün təlim hədəfini müəyyən etməli, daha sonra təlim mühitini müxtəlif məşğələlərin məqsədlərinə uyğun olaraq dəyişməlidir ki, uğurlu nəticə əldə edə bilsin. Dərsin mövzusunə uyğun olaraq əgər cütlərlə iş və ya qrup tələb olunursa, sinifdəki parta, stul və digər əşyaların məqsədəuyğun qaydada yerləşməsinə fikir vermək lazımdır.

Müəllimlər üçün ikinci tövsiyə hər kəs üçün əlçatan resurs sahələrini təmin etməkdir. Resurs sahələri şagirdləri əyani vəsaitlər və vasitələrlə təmin edir. Buna nümunə olaraq sinifdə kitab, jurnal, lüğət, kalkulyator, yazı vasitələri, qrafik təsvirlər, müxtəlif növdə rəngli kağızlar qoyulan sahələr ola bilər.

Üçüncü tövsiyə dərs zamanı siniflərdə rəqəmsal resurs və materiallardan istifadədir. Nəzərə almaq lazımdır ki, rəqəmsal resurslar ənənəvi çap material-

larından daha çevikdir və bir çox baxımdan faydalıdır. Bu resurslar vasitəsilə mətni ucadan səsləndirmək, daha rəngli və böyük ölçülü şəkillər göstərmək mümkündür. Bundan başqa, rəqəmsal resurslar vasitəsilə mətnin lazımı yerlərini

işarələmək, ona illüstrativ təsvirlər vermək, video-çarxlar göstərmək, audio materiallardan istifadə etmək də mümkündür.

Dərs zamanı yalnız nəticəyə deyil, təlim prosesinin özünə də əhəmiyyət vermək lazımdır. Bir çox hallarda təlim nəticələrinin uğurlu olması təlim prosesindən asılı olur. Prosesin düzgün qurulması ilə şagirdlər uğurlu nəticəyə yönəldilir. Təlim nəticəsi müəyyən mənada biliyin göstərici hesab edilə bilər, lakin şagirdlərin bir şəxsiyyət kimi yetişməsi üçün təlim prosesinə əhəmiyyət vermək lazımdır.

Dərsin gedişatında şagirdlərin məzmunu yaxşı anlaması və təlim məqsədlərinə çata bilməsi üçün bir çox metod və yanaşmalardan istifadə edilə bilər. Müəllim şagird ehtiyaclarının çoxşaxəli olduğunu nəzərə almaq və təlim prosesində alternativ məşğələlər təklif etməklə universal öyrənmə dizaynını uğurla tətbiq edə və təlim məqsədlərinə nail ola bilər.

Universal öyrənmə dizaynı müəllimlərə hazır resept təqdim etmir. Bu konsepsiya bütün şagirdlərin öyrənməsi üçün çoxsaylı vasitələrdən istifadə edilməsində və bərabər təlim mühitinin hazırlanmasında müəllimlərə kömək edən bir yanaşmadır.

“Universal Öyrənmə Dizaynı”nın prinsipləri

TƏQDİMAT FORMALARININ MÜXTƏLİFLİYİ

ŞAĞİRDLƏR TƏRƏS OLUNAN MƏZMUNU DƏRƏK ETMƏLİDİRLƏR.

Təqdimatın çoxsaylı vasitələri

Bu prinsipə əsasən məzmunun hazırlanmasına və təqdimatına çevik yanaşmalı, təlimin səmərəli olması üçün müxtəlif təlim metodu və strategiyalardan istifadə olunmalıdır. Bu məqsədlə müəllim həssas müşahidə apararaq hər bir şagirdin özünəxas öyrənmə yollarını aşkarlayıb ona uyğun metod seçir. Universal Öyrənmə Dizaynının bu prinsipi xüsusilə ona görə zəruridir ki, şagirdlərin ehtiyaclarının nəzərə alınması və buna uyğun metodun seçilməsi ilə şagird üçün bir maneə azalmış olur.

ÖZÜNÜFADƏ FORMALARININ MÜXTƏLİFLİYİ

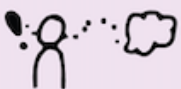

ŞAĞİRDLƏRƏ TƏRƏS OLUNAN MƏZMUNU İFADƏ ETMƏKƏNƏ SEÇİM AZADLIĞI VERİLMƏLİDİR.

Fəaliyyət və özünüifadənin çoxsaylı vasitələri

Bildiyimiz kimi, təlimin məqsədi şagirdlərə sadəcə bilik və bacarıq öyrətmək deyil. Əldə edilmiş bilik və bacarıqları nümayiş etdirmək və onlardan istifadə edə bilmək üçün şagirdlərə geniş imkanlar yaradılmalıdır. Öyrənmə üsulları kimi şagirdlərin özünüifadə üsulları da fərqli ola bilər. Şagirdlərdən bəziləri danışaraq, bəziləri yazaraq öz fikrini daha yaxşı ifadə edə bilər. Bunları nəzərə alaraq şagirdlərə özünüifadə üçün imkanlar yaradılmalıdır. Qeyd etdiyimiz bu prinsip, şagirdə nə başa düşdüyünü nümayiş etdirmək imkanı verir və müəllimə şagirdin bilik və bacarıqlarını yoxlamaqda köməklik edir.

FƏALİYYƏT FORMALARININ MÜXTƏLİFLİYİ

ŞAĞİRDLƏR ÖYRƏNMƏYƏ MARAQ VƏ MOTİVASİYA YARADAN MƏZMUNLA İŞLƏMƏLİDİRLƏR.

Dərsə cəlb olunmanın çoxsaylı vasitələri

Şagirdlərin dərsin məzmununu yaxşı mənimsəməsi üçün onların təlim prosesinə maraq göstərməsi vacibdir. Bu məqsədlə müəllim onları dərsə motivasiya etmək üçün rəngarəng və çevik yanaşmalardan istifadə etməlidir. Dərs prosesinin faydalı olması üçün motivasiyanın düzgün qurulması mühüm şərtlərdən biridir. Çünki motivasiya şagirdlərdə idrak prosesini hərəkətə gətirir, onları prosesə fəal cəlb olmağa təşviq edir.

“Fərqliyik, Bərabərik” adlı inklüziv uşaq festivalı

Beynəlxalq Əlillər Gününə həsr edilmiş "Fərqliyik, Bərabərik!" adlı uşaq festivalı baş tutub

Heydər Əliyev Fondu, "Regional İnkişaf" İctimai Birliyi, Heydər Əliyev Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Avropa İttifaqının Azərbaycandakı nümayəndəliyi, BMT-nin Uşaq Fondu və BMT-nin İnkişaf Proqramının təşkilatçılığı ilə dekabrın 3-də Heydər Əliyev Mərkəzində Beynəlxalq Əlillər Gününə həsr edilmiş uşaq festivalı keçirilib.

Tədbirin məqsədi əlilliyi olan şəxslərin cəmiyyətə inteqrasiyasına, əlilliyi olan və olmayan uşaqların birgə fəaliyyətlərinin təbliğinə yönələn festival, eyni zamanda, onların istedad və qabiliyyətlərini üzə çıxarmaq, inklüziv cəmiyyətin yaradılmasında inklüziv təhsilin vacibliyini vurğulamaq olub.

Tədbirin başlanğıcında "Regional İnkişaf" İctimai Birliyi və BMT-nin Uşaq Fondunun əlilliyi olan gənclərin həyat hekayələrindən və inklüziv təhsilin əhəmiyyətindən bəhs edən videoçarxı nümayiş etdirilib, "Bərabərik!" inklüziv səhnəciyi, eşitmə və danışma əlilliyi olan uşaqlardan ibarət "Uşaq teatri" və "Vokal" dərnəyinin üzvlərinin ifasında "Dostluq" mahnısı təqdim olunub. Eyni zamanda festival çərçivəsində əlilliyi olan və olmayan uşaqların iştirakı ilə müxtəlif əyləncəli və maarifləndirici proqramlar, əl işlərindən ibarət sərgi təqdim edilib.

“İnklüziv cəmiyyətin formalaşması və inkişafında inklüziv təhsilin əhəmiyyəti” mövzusunda esse müsabiqəsi keçirilib

Avropa İttifaqının maliyyə dəstəyi ilə “Regional İnkişaf” İctimai Birliyi (RİİB) tərəfindən həyata keçirilən “Müəllimlərin inklüziv təhsil sahəsində bacarıqlarının artırılması” layihəsi çərçivəsində “İnklüziv cəmiyyətin formalaşması və inkişafında inklüziv təhsilin əhəmiyyəti” mövzusu üzrə elan edilmiş esse müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılıb.

Müsabiqəyə təqdim edilən 62 esse arasından şərtlərə cavab verən - ideya, məzmun, üslub və tərtibat baxımından fərqlənən 3 ən yaxşı yazı qalib seçilib. Qaliblərdən 1-ci yeri Şamaxı şəhər, M.Hadi adına 9 nömrəli tam orta məktəbin ibtidai sinif müəllimi Fəridə Xəlilova, 2-ci yeri Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müəllimi, Biologiya üzrə fəlsəfə elmləri doktoru Bəsti Əsədova, 3-cü yeri isə Laçın rayon Qozlu kənd M.Səfərov adına tam orta məktəbin ingilis dili müəllimi Aysən Dünyamaliyeva qazanıb.

ADPU-da tələbələr üçün inklüziv təhsil üzrə təlimlər keçirilir

Avropa İttifaqının maliyyə dəstəyi ilə “Regional İnkişaf” İctimai Birliyi (RİİB) tərəfindən icra olunan “Müəllimlərin inklüziv təhsil sahəsində bacarıqlarının artırılması” layihəsi çərçivəsində noyabr ayından etibarən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin 4-cü və 5-ci kurs tələbələri üçün inklüziv təhsil mövzusunda təlimlərə başlanılıb.

Bakı, Şəki, Quba, Ağcabədi, Şamaxı və Cəlilabadda noyabr ayı ərzində keçirilən inklüziv təhsil üzrə təlimlərdə 700 ADPU tələbəsi iştirak edib. Ümumilikdə isə cari ilin dekabr ayınadək 1135 tələbənin təlimlərdə iştirakı nəzərdə tutulub.

Xatırladaq ki, “İnklüziv təhsil üzrə müəllim inkişafı proqramları”nın ADPU-nun təhsil proqramlarına inteqrasiyası nəticəsində 2019-cu tədris ilindən etibarən universitetin 3-cü kurs tələbələri üçün yeni məzmununda “İnklüziv təhsil” fənni tədris olunur.

NÜMUNƏVİ TƏCRÜBƏ

Bülletəndə təqdim olunan yeni rubrikada ümumtəhsil məktəblərinin müəllimlərinin inklüziv təhsil sahəsində nümunəvi təcrübələri mütəmadi olaraq təqdim olunacaqdır.

Gülbəniz Əhmədova

*Şəki şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbin
ibtidai sinif müəlliməsi*

Mən 2018-2019-cu tədris ilində növbəti birinci sinfi götürdüm. Əvvəlkilərdən fərqli olaraq sinifdə iki autizm sindromlu əkiz qardaşlar vardı – Ayxan və Uluxan təhsil alırdı.

Valideyn sinfə uşaqları gətirəndən mənə bircə xahiş etdi: "Övladlarım yoldaşları kimi parta arxasında nümunəvi şagirdlər kimi əyləşə bilsinlər."

Ayxan Uluxana çətinliklə də olsa fikrini ifadə edə bilirdi. Uluxan isə heç danışa bilmirdi. Ancaq qarşıma məqsəd qoymuşdum ki, onun nitqinin inkişafına nail olacam. Məqsədimə çatmaq üçün valideynləri də inandırmalıydım ki, hər iki uşaq yazıb oxumağı bacaracaq. Valideynlərdən xahiş etdim ki, verilən tapşırıqları tam yerinə yetirmək üçün uşaqları təşviq etsinlər. Sinifdə uşaqlardan nə tələb edirdimsə, Ayxan və Uluxandandan da eynisini tələb edirdim. Onlar da əllərindən gələni edirdilər.

Riyaziyyat dərində Uluxana barmaqları ilə hesablaşmağı öyrətdirdim. İlkin olaraq bu onun üçün çətin idi. Ancaq çalışırdı ki, hesablasın. Anasından evdə necə hesabladığını soruşanda anası çöplərlə işlədiyini dedi. Mən anasına təklif etdim ki, evdə də barmaqları ilə hesablasın. Ancaq anası Uluxanın barmaqlarını işlədə bilmədiyini dedi. Mən dərs zamanı Uluxana barmaqları ilə saymağı necə öyrətdiyimi və onun necə saydığını video çəkilişlə qeydə alıb anasına göstərdim. Təbii ki, ana çox məmnun qaldı və uşaqlarının gələcəyi ilə bağlı müsbət fikirlər yarandı. Artıq hər iki qardaş yazır, oxuyur və sinfə tam adaptasiya olublar. Uluxan fikirlərini sərbəst şəkildə ifadə edir. Suallara cavab verməyə çalışır. Onların inkişafı aydın şəkildə görünür.

Mən təcrübəmdə gördüm ki, müəllim inklüziv təhsilə inanarsa, sərəştəsini artırmaq üçün öz üzərində işləyərsə və valideynlərlə düzgün əməkşdaliq edərsə bütün uşaqlar uğur qazana bilər.